

ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Pojmom čitateľská gramotnosť sa všeobecne označuje schopnosť porozumieť písanému textu. Komplexnejšie vymedzenie čitateľskej gramotnosti zahŕňa okrem porozumenia textu aj vzťah človeka k čítaniu, aplikáciu prečítaných informácií a poznatkov v sebarozvoji a bežnom živote. Základnou funkciou vyučovania predmetu čitateľská gramotnosť na 2. stupni základnej školy je rozvíjať v žiakoch sociálne, kultúrne, komunikačné a interpretačné zručnosti. To znamená, aby boli schopní nielen slová, vety, texty prečítať, ale ich aj pochopiť a ďalej pracovať s ich obsahom a nadobudnutými informáciami. Čitateľská gramotnosť je teda základná kompetencia, bez ktorej nie je možné dosahovať ďalšie kompetencie. V predmete nie je podstatná rýchlosť a plynulosť čítania, ale prioritné je pochopenie textu a používanie písaných textov. Preto v predmete čitateľská gramotnosť nemožno pracovať iba s textami, ktoré žiak číta v škole, teda s učebnými textami, ale aj s textami v spojitosti s jeho bežným životom mimo školy. Prostredníctvom takýchto rôznorodých textov žiak spoznáva kultúru slova, rozličné hodnoty, vniká do postojov postáv a podobne, a to dáva čítaniu ďalší rozmer – to odlišuje čitateľskú gramotnosť od osvojovania si techniky čítania. Pri práci s textami s rôznym obsahom si žiak zároveň osvojuje spisovnú podobu materinského jazyka, správny pravopis a gramatiku a najmä rozvíja si vyjadrovacie (komunikačné) schopnosti a to na úrovni ústnej i písanej.

ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	
Názov predmetu:	Čitateľská gramotnosť
Ročník:	piaty
Časová dotácia:	1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	0
Počet hodín v ŠkVP:	1h
Vyučovací jazyk:	slovenský

Ciele predmetu čitateľská gramotnosť

Hlavným cieľom predmetu čitateľská gramotnosť je, aby žiak ZŠ:

- vedel pracovať s textom;
- naučil sa techniku hlasného a tichého čítania s porozumením;
- vyberal si z textov podstatné informácie, dokázal spracovať z textu aj také informácie, ktoré nie sú na prvý pohľad čitateľné, porozumel rôznym druhom textov;
- vedel vyhľadávať údaje vo viacerých zdrojoch a pracovať s viacerými údajmi;
- vedel zhodnotiť predložený text (konfrontácia s vlastnými poznatkami) a prezentoval vlastný názor (argument, dôkaz);
- používal získané informácie v každodennom živote, naučil sa myslieť v súvislostiach;
- naučil sa komunikovať (ústne a písomne) na primeranej úrovni;
- naučil sa rozumieť jazykovým prejavom z obsahovej stránky;
- poznal jazykové prostriedky a vedieť ich využívať v jazykovom systéme;
- naučil sa syntetizovať informácie z rôznych zdrojov; identifikovať, porozumieť a zapamätať si kľúčové slová; robiť si poznámky; používať internet ako doplňujúci zdroj informácií; zhodnotiť autorove myšlienky;
- objavil v sebe motiváciu čítať; navštevoval okresnú a školskú knižnicu;
- formoval v sebe kladný vzťah ku knihe a literatúre; zúčastňoval sa súťaží v čitateľských zručnostiach
- zúčastnil sa divadelného predstavenia a na primeranej úrovni interpretoval svoj umelecký zážitok.

Kľúčové kompetencie

I. Čítanie s porozumením

1. Vybrať si text na základe znalostí informačných prameňov, podľa komunikačného zámeru a podľa danej situácie.
2. Nahlas, ticho a opakovane prečítať text.
3. Pochopiť význam textu.
4. Prerozprávať obsah textu na základe chronologickej alebo logickej postupnosti.
5. Porozumieť významu slov v umeleckých a vecných textoch.
6. Overiť si význam slova.
7. Porozumieť štruktúre slova a jeho častiam.

II. Hovorenie

1. Začať a ukončiť komunikáciu na určitú tému.

2. Analyzovať kvalitu ústneho prejavu.
3. Sformulovať vlastný názor a pomocou argumentov ho obhájiť.
4. Pomocou kontrolných otázok zistiť, či ostatní porozumeli prejavu.
5. Rešpektovať jazykové pravidlá.
6. Vyjadriť myšlienky a informácie s rôznym cieľom pre špecifické publikum.
7. Organizovať a rozvíjať svoje myšlienky v súlade s komunikačnou situáciou.
8. Používať slovnú zásobu primeranú určitému cieľu komunikácie, veku a publiku.
9. Využívať pri komunikácii jazykové i mimojazykové prostriedky.

Vzdelávanie v oblasti jazyk a komunikácia smeruje k utváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií tým, že vedie žiakov k:

- podpore sebadôvery každého žiaka,
- osvojeniu si vedomostí a zručností, ktoré im umožnia vzdelávať sa po celý život,
- pochopeniu vzdelávania v slovenskom jazyku,
- vnímaniu a postupnému osvojovaniu si jazyka ako prostriedku k získavaniu a odovzdávaniu informácií, k vyjadrovaniu vlastných postojov a názorov,
- zvládnutiu základných pravidiel medziľudskej komunikácie,
- nadobudnutiu vzťahov k slovenským umeleckým dielam a k vlastným čitateľským zážitkom,
- k zvyšovaniu jazykovej kultúry, verbálnych, neverbálnych a písomných prejavov.

Obsahový štandard

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

V procese vzdelávania v predmete čitateľská gramotnosť sa žiak stretne s rôznymi situáciami čítania, s rôznymi typmi textov. Pre rozvoj čitateľskej gramotnosti je totiž potrebné zadávať pestré úlohy, ktoré sa týkajú rôznych druhov textov.

4 základné situácie čítania:

- a) čítanie pre osobné (súkromné) účely – listy, umelecká literatúra,...
- b) čítanie pre vzdelávanie – plnenie učebných povinností
- c) čítanie pre pracovné účely – orientácia na trhu práce
- d) čítanie pre verejné účely – aktivity širšej spoločnosti

Druhy textov:

- a) literárne texty – rozprávky, povesti...
- b) informačné texty – správa, oznámenie...
- c) súvislý text – napr. rozprávanie, opis, interview...
- d) nesúvislý text – napr. grafy, mapy, cenníky, tabuľky, inzeráty, plagáty, pozvánky, vizitky.

Procesy čitateľskej gramotnosti, ktoré budú obsahom práce v predmete:

- a) *získavanie informácií* – vyhľadávanie myšlienok, definícií, určenie prostredia a pod., v takýchto úlohách má žiak nájsť informácie, zadanie môže byť doslovné alebo synonymické, mení sa tým obťažnosť úlohy;
- b) *utváranie širšieho porozumenia* – vyvodenie príčin udalostí, opísanie vzťahov medzi postavami, zovšeobecnenia textu, vysvetliť hlavnú myšlienku, určenie námetu, vytvoriť názov a pod., to, čo sa v takýchto úlohách od žiaka očakáva, nie je explicitne uvedené v texte;
- c) *rozvíjanie interpretácie* – logické spracovanie informácií, nachádzanie súvislostí medzi myšlienkami textu, vyvodzovanie záverov, hľadanie podporných

- argumentov, interpretácia využitia informácií v reálnom živote a pod.;
- d) *uvažovanie, skúmanie a kritické hodnotenie obsahu textu* – posúdenie hodnoty textu, významu pre čitateľa, žiak v takýchto úlohách nachádza dôkazy a argumenty mimo textu;
- e) *uvažovanie a hodnotenie formy textu, jeho prvkov a jazyka* – posúdenie výberu lexikálnych prvkov a pod., táto fáza si vyžaduje poznatky o štruktúre textu, žánroch, schopnosť rozlíšiť skrytý význam.

Postup podľa nasledovných tematických celkov:

- 1. Práca so súvislým literárnym textom (11 hodín)**
- 2. Práca so súvislým informačným textom (11 hodín)**
- 3. Práca s nesúvislým textom (10 hodín)**
- 4. Zhodnotenie práce , sebahodnotenie (1 hodina)**

1. Práca so súvislým literárnym textom (11 hodín)

Obsahový štandard

Práca s poetickým textom

Znaky poézie

Téma, idea, forma

Vonkajšia a vnútorná kompozícia poézie

Lyrické a epické žánre

Vyhľadanie a definovanie veršov, strof, rýmov, prirovnaní, personifikácií

Vysvetlenie frazeologizmov

Práca s prozaickým textom

Znaky prózy

Vonkajšia a vnútorná kompozícia prozaického literárneho diela

Priama reč/uvádzacia veta

Výkonový štandard

- vedieť označiť v básni verše, rýmy a ich schémy;
- nájsť a vysvetliť umelecké jazykové prostriedky;
- dokázať verbalizovať čitateľský zážitok, svoj zážitok znázorniť kresbou, k poézii priradiť zvuky, farby, obrázky;
- nájsť v texte informácie podľa zadania;
- vedieť vymenovať v texte hlavné a vedľajšie postavy a charakterizovať ich;
- vedieť vyvodiť príčiny udalostí, hlavnú myšlienku a tému;
- vedieť prerozprávať text v časovej následnosti;
- svoje názory vedieť podložiť argumentmi;
- dokázať vyriešiť krížovku, tajničku v súvislosti s literárnym textom i literárnou teóriou;
- vedieť vytvoriť názov k textu, obsahovú osnovu;
- vedieť interpretovať kľúčové informácie z textu;
- vedieť riešiť otvorené i zatvorené úlohy súvisiace s textom, vyberať z možností;
- vedieť dopĺňať texty, potvrdiť správnosť alebo nesprávnosť riešení;
- dokázať prepojiť obsah textu aj s gramatickou zložkou, gramatickými úlohami.

2. Práca so súvislým informačným textom (11 hodín)

Obsahový štandard

Práca s výukovými textami z novín, časopisov alebo z jednotlivých školských predmetov – geografia, slovenský jazyk, dejepis, biológia, hudobná a výtvarná výchova, rozšírenie vedomostí nadobudnutých na jednotlivých predmetoch.

Výkonový štandard

- naučiť sa pracovať s textom;
- dokázať vyhľadať v texte kľúčové slová;
- vedieť vytvoriť obsahovú osnovu textu;
- vedieť odpovedať na otázky k textu;
- vedieť prerozprávať text v časovej následnosti;
- dokázať interpretovať kľúčové informácie z textu;
- vedieť nájsť logické súvislosti medzi informáciami v texte;
- dokázať získané informácie využiť v reálnom živote;
- vedieť v texte nájsť podporné argumenty;
- preukázať zručnosti pri práci s informačným textom.

3. Práca s nesúvislým textom (10 hodín)

Obsahový štandard

Práca s tabuľkami, pojmovými mapami, cenníkmi, letákmi, vyhľadávanie informácií, hľadanie súvislostí.

Ukážky: cenníky z kúpalísk, hradov, zámkov a pod., reklamné letáky, jedálny lístok, tabuľky, pojmové mapy.

Výkonový štandard

- dokázať vyhľadať potrebné informácie;
- dokázať logicky spracovávať informácie;
- vedieť vyvodiť si z nadobudnutých informácií záver;
- dokázať vyriešiť prostredníctvom údajov z textu problémovú úlohu;
- vedieť porovnávať údaje a fakty;
- získané informácie využiť a prepojiť s poznatkami z finančnej gramotnosti;
- vedieť získané informácie uplatniť v praktickom živote;
- preukázať zručnosti pri práci s nesúvislým textom

4. Zhodnotenie práce, sebahodnotenie (1hodina)

Záverečný prehľad a utvrdenie získaných vedomostí podľa výkonového štandardu. Žiak je schopný zhodnotiť svoju prácu a nadobudnuté zručnosti.

Prierezové témy

Sú integrované do jednotlivých tematických celkov.

Metódy, formy a postupy vyučovania čitateľskej gramotnosti

Na vyučovacích hodinách čitateľskej gramotnosti budeme uplatňovať rôzne metódy, postupy a formy práce: motivačné rozprávanie, motivačný rozhovor, motivačný problém, vysvetľovanie, rozhovor, problémové metódy, praktické aktivity, práca s textom, testovanie, práca s literatúrou, práca s pracovným listom, individuálna práca, skupinová práca, práca vo dvojici, rozprávanie, objasňovanie, opis, rozhovor, diskusia, ukážky riešenia úloh, práca s IKT, frontálne vyučovanie, tiché a hlasné čítanie a zážitkové vyučovanie.

Pri voľbe vyučovacích metód a foriem budeme prihliadať na usporiadanie obsahu vyučovania, vlastné činnosti a činnosti žiakov zacielené na dosiahnutie stanovených cieľov a kľúčových kompetencií žiakov. Voľba metód tiež bude závisieť od obsahu učiva, cieľov vyučovacej hodiny, vekových a iných osobitostí žiakov a materiálneho vybavenia.

Učebné zdroje:

Úlohy na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti
Pracovné listy
Odborná literatúra, internet, CD
Vlastné materiály

Hodnotenie predmetu

Žiaci v 5. ročníku sú hodnotení podľa aktuálneho Metodického pokynu na hodnotenie žiakov. Zručnosť žiaka budeme hodnotiť známku s dôrazom na samostatnosť a správnosť plnených úloh, na aktívne zapájanie sa do praktických činností, prezentáciu svojej práce a ústnym skúšaním. Žiaci sú hodnotení priebežným a súhrnným hodnotením.

Hodnotiace portfólio :

1. verbálna forma kontroly – overovať poznatky žiaka na základe jeho odpovede.
2. preverovať úroveň samostatnej práce žiakov – písomné testy
3. úroveň znalostí je vhodné hodnotiť prostredníctvom prezentácie práce či praktických zručností s dôrazom na kreativitu žiaka.